

протягом останніх чотирьох років зросло від -2,22 до 3,7 разів, що є вагомою позитивно зміною. У свою чергу, значення показника темпу росту офіційного курсу долара США щодо гривні, встановленого Національним банком України, із 2010 року зменшилось від 0,995 у 2011 році до 0,669 у 2014 році.

За існуючих обставин динаміки сальдо платіжного балансу України очевидною є ситуація, що зміна курсу національної валюти України протягом 2010-2014 років не узгоджувалася з фактичною динамікою стану сальдо товарів та послуг платіжного балансу України.

Така ситуація суперечить принаймні двом складовим валютної політики, а саме:

- забезпечення збалансованості платіжного балансу та стабільних джерел надходження іноземної валюти на національний ринок;
- забезпечення стабільності курсу національної валюти.

За вищенаведених обставин в Україні нагальною є потреба корекції керівництвом Національного банку України валютної політики держави з метою уникнення в майбутньому вищенаведених диспропорцій.

Список використаних джерел:

1. Валютний курс та його складові. Інтернет видання «RoboForex». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.roboforex.ua/beginner/start/fundamental-analysis/currency-rates-parts/>.
2. Козак Ю.Г. Міжнародна макроекономіка: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Ю.М. Пахомов, Н.С. Логвінова та ін.; за ред. Ю.Г. Козака, Ю.М. Пахомова, Н.С. Логвінової. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
3. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2013. – 552 с.

Мицак Д.В.

студент,

Науковий керівник: Ковальська К.В.

доцент,

Фінансово-правовий коледж

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На етапі соціально-економічної трансформації важливими є питання підвищення ефективності забезпечення та функціонування місцевих бюджетів. Адже саме вони є фінансовою основою для існування місцевого самоврядування, яке в свою чергу є однією зі складових частин влади і покликане забезпечити розвиток економіки, створення умов для життєдіяльності населення та підвищення добробуту громадян на місцевому рівні, і завдяки цьому виконують особливу роль в економіці кожної незалежної країни.

Сучасний стан місцевих бюджетів характеризується дефіцитом фінансових ресурсів на місцевому рівні, який на сьогодні неможливо усунути без чітких стратегічних дій державної та місцевої влади. І відповідно криза та зменшення бюджетного фінансування ведуть до поглиблення існуючих проблем на місцевому рівні, які пов'язані із незадовільним фінансовим становищем комунальних підприємств, зношеністю інфраструктури, зростанням заборгованості за комунальні послуги. Тому необхідно здійснювати пошук альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів, а також використання досвіду провідних країн світу у цьому питанні. Отже, на сьогоднішній день питання наповнення місцевих бюджетів альтернативними джерелами фінансування є актуальним і потребує подальшого вирішення.

Згідно з Бюджетним кодексом України доходи бюджету класифікуються за такими розділами як податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти [1].

Місцеві бюджети в розвинутих країнах поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах – членах Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80% [2, с. 127]. У структурі доходів місцевих бюджетів України у 2013 р., порівняно з попередніми роками, слід відмітити певне зростання частки податкових надходжень з одночасним зменшенням доходів від операцій з капіталом та надходжень до цільових фондів.

Так, податкові надходження зросли від 76,5% у 2007 р. до 86,8% у 2013 р. (без урахування міжбюджетних трансфертів). У 2013 р. їх обсяг становив 91,2 млрд. грн., що на 6,2% більше від минулорічного показника. Найвагомим за обсягом джерелом доходної частини місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб. Він забезпечив 61,4% загальних надходжень місцевих бюджетів або 64,6 млрд. грн. [2, с. 128].

Незважаючи на стабільне зростання податкових надходжень місцевих бюджетів, все ж незначною залишається частка надходжень від місцевих податків. У той час як місцеві податки утворюють близько 46% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії, 35% – в Японії, 66% – у США, 37% – у Великобританії [2, с. 127], в Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів становить 7% (основним чинником збільшення цієї частки є зростання надходжень єдиного податку). У зв'язку із цим виникає нагальна потреба реформування місцевих податків, щоб вони стали найвагомим джерелом доходів у місцевих бюджетах, якими вони є у розвинених демократичних країнах.

Обсяг неподаткових надходжень місцевих бюджетів у 2013 р. склав 12,1 млрд. грн., що на 4,0% менше, ніж відповідний показник 2012 р.

У структурі неподаткових надходжень прослідковується збільшення адміністративних зборів та платежів до 15,9% та інших неподаткових надходжень – до 7,2%. Попри стрімке зниження (від 75,6% у 2010 р. до 73,1% у 2013 р.), найбільшою за обсягом статтею неподаткових надходжень до

місцевих бюджетів залишаються власні надходження бюджетних установ, обсяг яких у 2013 р. становив 8,9 млрд. грн. [2, с. 130].

Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів (з урахуванням коштів, одержаних із загального фонду бюджету до бюджету розвитку) у 2013 р. склали 13,2 млрд. грн., що на 7,6% менше від показника минулого року. Відповідно, відбулося зменшення частки цих доходів у загальній структурі доходів місцевих бюджетів до 12,5% [3].

Що стосується міжбюджетних трансфертів, тобто коштів, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого, то місцеві бюджети України більш залежні від трансфертів з держбюджету, ніж місцеві бюджети країн ЄС. В 2007 році частка таких трансфертів у доходах місцевих бюджетів України становила 43,3%, у 2010 р. – 44,5%, в 2012 р. – майже 54%, у 2013 р. – 49,7% [3]. У більшості країн ЄС ця частка значно нижча (наприклад, у Німеччині – 22%, а у Швеції – 34%), що означає більш високий рівень фінансової автономії місцевого самоврядування в Європі [4].

При цьому в Україні в середньому лише 46% трансфертів, які спрямовувалися урядом на рівень місцевих бюджетів протягом 2005-2012 років, складали трансферти на загальні цілі (зокрема, дотація вирівнювання), кошти яких органи місцевого самоврядування можуть розподіляти і витратити на власний розсуд. У більшості ж країн ЄС така частка значно вища. Наприклад, у Німеччині вона дорівнює 95%, Швеції – 75%, Великобританії – 64%, Польщі – 62%. Тобто, в Україні переважаючою є частка міжбюджетних трансфертів з цільовим призначенням (субвенції), дані кошти органи місцевого самоврядування просто технічно перераховують кінцевим одержувачам [5].

Проте місцеві бюджети не повинні залежати тільки від фінансової підтримки у вигляді міжбюджетних трансфертів, а повинні мати певну, хоча б мінімальну, ступінь економічної і фінансової міцності. У зв'язку з низькою фінансовою автономією місцевих органів влади варто було б поєднати продовження вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів із реформуванням податкової системи України. Адже основні бюджетоформуючі податки концентруються у державному бюджеті. Йдеться про податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, частка яких у податкових надходженнях зведеного бюджету становить близько 60%. Тому одним із шляхів розширення доходної бази місцевих бюджетів може бути закріплення за місцевими бюджетами податку на прибуток підприємств. Іншим напрямом вирішення проблеми могли би бути відрахування з державного бюджету коштів залежно від обсягу податку на додану вартість, що мобілізується на відповідній території. Розробка та запровадження механізму таких відрахувань сприяли би підвищенню рівня зацікавленості місцевих органів влади у мобілізації податку на додану вартість.

Розширення наявної доходної бази місцевих бюджетів передбачається шляхом реалізації таких заходів: передачі з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг (крім 50% адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і

державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців), державного мита; збільшення відсотка зарахування екологічного податку з 35 до 80%; закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел – податку на доходи фізичних осіб за новими нормативами (бюджети міст обласного значення, районів – 60%, обласні бюджети – 15%, бюджет м. Києва – 20%) та податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (обласні бюджети – 10%); запровадження з 2015 року збору з роздрібного продажу підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 2% вартості реалізованого товару замість збору за виноградарство, садівництво та хмелярство, який надходитиме до місцевих бюджетів; розширення з 2015 року бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна [4].

Також доцільно передбачити можливість органів місцевого самоврядування самостійно встановлювати і коригувати ставки місцевих податків, оскільки практично всі основні показники та інструменти формування ресурсів сьогодні визначаються державними органами. Так, ставки, база оподаткування, правила адміністрування та звітності визначаються на центральному рівні, і органи місцевого самоврядування реального впливу на жодну з цих позицій не мають.

Важливе значення має і визначення обсягу міжбюджетних трансфертів. Бюджетні дотації і субвенції мають надаватися на єдиних для всіх суб'єктів міжбюджетних відносин засадах з використанням простої і зрозумілої методики, мають бути не лише законодавчо визначені, а й науково обґрунтовані. Це дасть змогу усунути таку суттєву ваду, як непрозорість системи бюджетного регулювання в цілому і порядку надання фінансової допомоги місцевим бюджетам зокрема, забезпечить об'єктивність у розвитку міжбюджетних відносин, сприятиме розвитку територій та підвищенню добробуту громадян.

Наведені заходи не лише створять належну фінансову базу для соціально-економічного розвитку регіонів, а й сформуєть пряму залежність між фіскальною активністю місцевих органів влади та їх інвестиційними можливостями.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2456-17>.
2. Науменко А.М. Напрями підвищення дохідності місцевих бюджетів // Держава та регіони. – № 5. – 2009. – С. 127-133.
3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibser.org.ua>
4. В Україні місцеві бюджети більш залежні від трансфертів з держбюджету, ніж у ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://7days-ua.com/.../v-ukrajini-mistsevi-byudzhetny-bilsh-zalezhni-vid-derzh...>
5. Бюджетна політика в Україні в умовах ризиків сповільнення економічної динаміки : [аналітична доповідь]. – К. : НІСД, 2012. – 25 с.